

Alina KASZKUR

DOI 10.14746/ssp.2025.2.1

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

 ORCID: 0000-0003-0845-2186

Dzielnice innowacji w ekosystemach polityki miejskiej: rola uczelni jako instytucji zakotwiczonej

Streszczenie: Artykuł podejmuje kwestię dzielnic innowacji jako instrumentu polityki miejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem roli uniwersytetów jako instytucji zakotwiczonej. Dzielnicę innowacji to obszary miejskie sprzyjające współpracy między nauką, biznesem i administracją w tworzeniu innowacji. Uniwersytety posiadają potencjał do pełnienia funkcji moderatorów tej współpracy oraz architektów środowiska wspierającego przedsiębiorczość i wymianę wiedzy. Autorka odwołuje się do modeli Triple Helix i Quadruple Helix jako teoretycznych ram opisujących wielowymiarowe powiązania w ekosystemach innowacji. Przykład Innovation District Copenhagen ilustruje, jak formalne partnerstwo instytucji naukowych z władzami miasta i biznesem wspomaga procesy wspólnego tworzenia wartości i rozwoju ekosystemu. Wśród kluczowych warunków sukcesu dzielnic innowacji autorka wymienia zaangażowanie wszystkich interesariuszy, długoterminowe planowanie oraz wsparcie instytucjonalne. W polskim kontekście realizacja tego modelu napotyka bariery systemowe, finansowe i kulturowe, jednak stanowi znaczącą szansę na transformację uniwersytetów w bardziej społecznie zaangażowane, odpowiedzialne i przedsiębiorcze.

Słowa kluczowe: dzielnice innowacji, instytucje zakotwiczone, uniwersytet, współpraca międzysektorowa

Wstęp

W warunkach transformacji polskich miast w kierunku bardziej innowacyjnych i zrównoważonych, budowanie sieci relacji i współpracy między różnymi podmiotami systemu miejskiego stało się kluczowe dla skutecznej realizacji polityki miejskiej. Ewolucja świadomości w tym zakresie to jednak proces złożony, wymagający wielu zmian, np. w od-

Artykuł udostępniany jest na licencji Creative Commons – CC-BY-SA 4.0 – uznanie autorstwa, użycie niekomercyjne, na tych samych warunkach.

niesieniu do kultury organizacyjnej, niekiedy nawet modelu funkcjonowania tych podmiotów.

Uniwersytety, których pola aktywności tradycyjnie wiązały się przede wszystkim z edukacją oraz prowadzeniem badań naukowych, również musiały odnaleźć się w nowej roli. Zgodnie z oczekiwaniami, powinny one bowiem uczestniczyć w rozwoju społecznym oraz stymulować gospodarkę. Ich współpraca z otoczeniem gospodarczym i instytucjonalnym nabrała zatem dynamiki – stały się one aktywnymi podmiotami, odpowiadającymi na potrzeby społeczeństwa, zarówno w kontekście kierunków badań i wdrożeń, jak i w tworzeniu przestrzeni debaty czy upowszechnianiu wiedzy. Zauważalny wzrost skali ich instytucjonalnego zaangażowania wynika również ze zmian w systemie szkolnictwa wyższego oraz zasad uzyskiwania dodatkowych źródeł finansowania badań, ukierunkowanych na wzmocnienie roli uczelni w tworzeniu dobra publicznego oraz zdolności do nawiązywania wielopłaszczyznowych relacji.

Niemniej jednak, aby potencjał tej współpracy przekładał się na realne korzyści rozwojowe, także w skali lokalnej, przed władzami miast pojawia się wyzwanie optymalizacji modelu współdziałania z uczelniami wyższymi. Koncepcja dzielnic innowacji, które zyskują coraz większą popularność również w Polsce, może stanowić potencjalną odpowiedź na te wyzwania. Autorka artykułu podejmuje się zatem próby charakterystyki dzielnic innowacji oraz wyjaśnienia roli uczelni jako instytucji zakotwiczących w ich powstawaniu i rozwoju, ze wskazaniem implikacji dla polityk miejskich w Polsce. W tym celu przyjmie założenie, że z uwagi na koncentrację przestrzenną oraz komplementarność kompetencji dzielnice innowacji tworzą sprzyjające warunki do rozwoju współpracy międzysektorowej pomiędzy administracją publiczną, uczelniami, sektorem biznesu oraz społeczeństwem obywatelskim. Autorka postara się odpowiedzieć na następujące, szczegółowe pytania badawcze: (1) jak definiowane i typologizowane są dzielnice innowacji w literaturze; (2) jakie mechanizmy współpracy i zarządzania wynikają z modeli Triple/Quadruple Helix; (3) jakie praktyki i instrumenty potwierdza studium Innovation District Copenhagen; (4) jakie zasadnicze wyzwania i warunki powodzenia tego typu wdrożeń występują w kontekście polskim.

Przyjęte w artykule ramy teoretyczne opierają się na koncepcji uniwersytetu jako instytucji zakotwiczonej (*anchor institution*), zintegrowanej z perspektywą modelu trójhelikalnego (Triple Helix) i z jego rozszerzeniem czterohelikalnym (Quadruple Helix). Pracę badawczą oparto na strategii jakościowej o charakterze eksplanacyjno-opisowym, łącząc

trzy techniki: systematyzujący przegląd literatury naukowej i raportów instytucjonalnych, krytyczną analizę dokumentów strategicznych i programowych oraz studium przypadku, jako przykładu umożliwiającego mapowanie praktyk na ramy teoretyczne. Pozwoli to połączyć te ostatnie z dowodami empirycznymi i wnioskami dla polityk publicznych.

Koncepcja dzielnic innowacji

Tworzenie tętniących życiem przestrzeni, które będą przyciągały mieszkańców swoją atrakcyjnością i wielofunkcyjnością, a dodatkowo będą impulsem do rozwoju technologicznego i wzrostu gospodarczego to wyzwanie, przed którym staje wielu decydentów miejskich. Jednym z trendów, który wyróżnia się zdolnością do sprostania tego rodzaju wyzwaniom, są powstające dzielnice innowacji.

W oparciu o definicję zaproponowaną przez Joshuę Druckera i Carlę Marię Kayanan (2023, s. 805), dzielnicami innowacji możemy nazwać wyodrębnione obszary miejskie, w których firmy i inne organizacje aktywnie dążą do wspierania innowacji poprzez realizowane polityki i programy, nowoczesne udogodnienia i infrastrukturę oraz odpowiednio ukształtowane przestrzenie miejskie o charakterze gospodarczym i społecznym. Bruce Katz i Julie Wagner (2014, s. 1) dzielnice innowacji odnoszą natomiast do geograficznych obszarów, w których wiodące instytucje zakotwiczone i firmy skupiają się i współpracują ze start-upami, inkubatorami biznesowymi czy akceleratorami. Są to obszary zwarte, dobrze skomunikowane, wyposażone w nowoczesną infrastrukturę technologiczną, oferujące mieszane funkcje mieszkaniowe, biurowe i handlowe.

Można zatem przyjąć, że dzielnice innowacji charakteryzuje przestrzenna koncentracja podmiotów gospodarczych, naukowych oraz różnego rodzaju organizacji ukierunkowanych na kooperację, przedsiębiorczość i rozwój społeczny. Dzielnice te z założenia mają sprzyjać tworzeniu innowacji, wymaga to jednak zaangażowania wielu ważnych podmiotów – publicznych, prywatnych i pozarządowych, z istotną w tym procesie rolą partnerstwa sektora publicznego i prywatnego.

Wspomniani już, Bruce Katz i Julie Wagner (2014, s. 2–3), wyróżnili trzy modele dzielnic innowacji. Pierwszy z nich to model instytucji zakotwiczonej plus (*anchor plus*), odnoszący się do sytuacji, w której w centralnych dzielnicach dużych miast funkcjonują instytucje zakotwiczone, takie jak uniwersytety, szpitale czy wielkie firmy, otoczone in-

frastruktura biznesową. Drugi model dotyczy rewitalizowanych dzielnic miejskich, natomiast trzeci – zurbanizowanego parku naukowego, pierwotnie położonego na przedmieściach, który transformuje się poprzez zagęszczanie zabudowy, poszerzanie funkcji oraz rozwój połączeń komunikacyjnych. W literaturze pojawia się również rozróżnienie, na dzielnice które powstały naturalnie oraz te, które zostały zorganizowane lub zaplanowane (Kneale i in., 2024, s. 16). Z kolei Rosemary Adu-McVie i współpracownicy (2022, s. 18–19) uzależnili swoją klasyfikację dzielnic innowacji od ich cech kontekstowych, funkcjonalnych i strukturalnych, wyróżniając dwa główne typy. Pierwszy obejmuje dzielnice podmiejskie, zróżnicowane i kompleksowe. Funkcjonują one w wysoce sprzyjającym kontekście, z wyraźną dominacją firm krajowych i międzynarodowych, zwłaszcza w sektorze zaawansowanych technologii. Charakteryzują się złożonym układem przestrzennym, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą fizyczną i silnym kapitałem ludzkim oraz umiarkowanymi udogodnieniami społecznymi. Typowe dla nich jest zarządzanie na poziomie całej dzielnicy. Drugi typ stanowią dzielnice zróżnicowane, kompleksowe i centralnie położone, funkcjonujące w sprzyjającym kontekście. Ten typ odnosi się do dzielnic zlokalizowanych w centrum miasta, z dominacją małych i średnich firm, z przewagą usług wsparcia. Charakteryzuje je otwarta, mocno zintegrowana z otoczeniem przestrzeń, rozwinięta infrastruktura miejska i środowiskowa oraz obecność kapitału ludzkiego, ale mniejsze powiązania z dużymi firmami. Dominuje tu także zarządzanie lokalne (dzielnicowe).

W przypadku dzielnic innowacji istotnym wyzwaniem jest wykorzystanie potencjału „miejsca” w ekosystemie innowacji. Chodzi o tworzenie przestrzeni sprzyjającej interakcjom społecznym, stymulowaniu nowych relacji, sieci zwiększających współpracę, przestrzeni z ofertą kulturalną, usługową, edukacyjną, atrakcyjnej dla aktywności zawodowej, jak i pod względem mieszkaniowym (Katz i in., 2015). Istotną rolę w procesie tworzenia tego rodzaju dzielnic odgrywają również szerokie partnerstwa oraz wsparcie instytucjonalne i finansowe zarówno władz, jak i otoczenia biznesowego, co daje też możliwość rozwoju modeli współpracy publiczno-prywatnej.

Dzielnice innowacji nie są ukierunkowane wyłącznie do wewnątrz, ale oddziałują też na swoje otoczenie, co przekłada się na ich potencjał rewitalizacyjny, zdolność do aktywizacji sąsiadujących obszarów czy zmniejszania dysproporcji edukacyjnych. Ze względu na ich wielosektorowość stanowią także źródło nowych miejsc pracy dla osób o różni-

cowanych kompetencjach, również spoza dzielnicy (Katz, Wagner, 2014, s. 14–20).

Dzielnice innowacji mogą być szczególnie atrakcyjne dla młodego pokolenia, które poza możliwościami rozwoju, coraz wyżej ceni sobie swój dobrostan. Większą rolę zaczyna zatem odgrywać dla niego środowisko pracy, panująca w nim atmosfera, dostępność mieszkaniowa, usługowa i transportowa. Atuty dzielnic innowacji w tym zakresie, ale także możliwości uzyskania wsparcia finansowego – w tym dostępu do różnego rodzaju programów inkubacyjnych i akceleryacyjnych – co czyni je atrakcyjnymi także dla start-upów. Ich prestiż dodatkowo podnosi orientacja na umiędzynarodowienie. Istotne jest przy tym również, aby kontekst śródmiejski lokalizacji dzielnic innowacji uwzględniał ideę zielonej urbanistyki.

Rola uniwersytetu w procesie tworzenia i rozwoju dzielnic innowacji

Jak już wspomniano, współczesne uniwersytety to nie tylko ośrodki naukowe. Odgrywają one znaczącą rolę w kształtowaniu rozwoju zarówno miast, jak i całych regionów. Generują wiedzę, kształcą specjalistów, tworzą innowacyjne rozwiązania, a przy tym pełnią szereg funkcji kulturotwórczych, stanowiąc jednocześnie platformy dialogu międzysektorowego. Jako duże instytucje, najczęściej ulokowane w centrach miast, dysponują potencjałem budowy sieci współpracy, wzmacniając lokalne ekosystemy. Obecność uniwersytetu jako instytucji zakotwiczonej często bywa przy tym kluczowa dla powstania, ale i dalszego rozwoju dzielnic innowacji.

Amir Asgari i współpracownicy (2023) w swoich badaniach podjęli się próby wskazania kompleksowych ram wdrażania dzielnic innowacji w oparciu o podejście zakotwiczone, bazujące na uniwersytecie.

Badacze wyróżnili zatem ramy, składające się z czterech warstw: uniwersyteckiej, społeczeństwa opartego na wiedzy, rozwoju miejskiego opartego na wiedzy oraz ekosystemu wiedzy. Warstwa uniwersytecka odnosi się do roli uniwersytetu jako generatora innowacji i moderatora we wdrażaniu regionalnego systemu innowacji. W podejściu zakotwiczanym to na uniwersytecie spoczywa odpowiedzialność stworzenia środowiska umożliwiającego współpracę, dialog i przepływ wiedzy oraz zarządzanie w dzielnicy innowacji. Jako instytucja budująca ekosystem bazujący na wiedzy, ma on również za zadanie stworzenie odpowiedniej

kultury organizacyjnej oraz procedur, wspierających powstawanie innowacji i rozwój sieci współpracy. Rola, jaką pełni uniwersytet, determinuje także programy nauczania oraz kierunki prowadzonych w nim badań. Powinny one uwzględniać problemy dzielnic innowacji, poszukiwać sposobów ich rozwiązania oraz zwiększać zaangażowanie uczelni w życie społeczno-gospodarcze. Równie ważne jest wdrażanie modeli partycypacyjnych w zarządzaniu dzielnicą tak, aby jak najwięcej podmiotów w niej działających, włączało się w procesy decyzyjne i prowadziło ze sobą realny dialog. Uczelni daje to możliwość korzystania z różnorodnych zasobów, np. finansowych czy społecznych – podobnie powinno to działać także w drugą stronę. Pełnienie roli kotwicy w dzielnicy innowacji zobowiązuje zatem uczelnie przede wszystkim do definiowania podstawowych wartości oraz tworzenia narzędzi sprzyjających rozwojowi działających tam podmiotów. Drugą z wyróżnionych przez badaczy warstw dzielnic innowacji stanowi społeczeństwo oparte na wiedzy. Oznacza to proces instytucjonalizacji wartości związanych z wiedzą oraz kształtowania specyficznej kultury myślenia. Przejawia się to w promocji działalności opartych na innowacjach oraz nieszablonowego myślenia. Podstawą kształtowania dzielnic innowacji jest model zaangażowania społecznego i współpracy, sprzyjający spontanicznym spotkaniom i wymianie pomysłów. W przypadku uczelni będzie to m.in. wsparcie dla interdyscyplinarności. Istotną rolę odgrywa także kwestia pozyskiwania talentów – dla których dzielnica innowacji powinna kojarzyć się z miejscem atrakcyjnym, zapewniającym odpowiednie warunki do życia i rozwoju zawodowego. Trzecia warstwa odnosi się do rozwoju miejskiego opartego na wiedzy. Badacze zwracają tu uwagę na kwestię zagospodarowania przestrzeni miejskiej, tworzenia jej z myślą o wspieraniu procesów kreowania innowacji, dbałości o jej formę, funkcjonalności oraz atrakcyjny wizerunek. Ważna rola przypada także inwestycjom, dzięki którym powstają nowe podmioty, a dzielnice innowacji mogą trwale się rozwijać. Kolejną, wyróżnioną w tej warstwie kwestią, są elastyczne regulacje zarządcze. Powinny one cechować się zwinnością i zachęcać do podejmowania oraz rozwijania działalności przez różne podmioty właśnie w obrębie dzielnic innowacji. Badacze podkreślają także znaczenie sieci, które pozwalają, aby wiedza i inne zasoby krążyły w ekosystemie społecznym, przyczyniając się do generowania innowacji. Ostatnią z warstw stanowi ekosystem wiedzy jako podstawa funkcjonowania dzielnic. Tworzące go komponenty połączone są siecią przepływu wiedzy, z generatorem innowacji w centrum – czyli instytucją zakotwiczoną. Sprzyja ona dzia-

łałości przedsiębiorczej, wykorzystuje w procesach zarządczych analizy danych oraz doświadczenie mieszkańców. Współpraca wewnątrz dzielnicy opiera się na wzajemnych korzyściach, szczególnie tych gospodarczych, ponieważ każdy podmiot wnosi pewien wkład, zwiększając szanse rozwojowe własne i innych. Takie społeczeństwo jest tym samym przygotowane do pełnienia roli fascyliatora, wspierając rozwój przedsiębiorczości (Asgari i in., s. 38–42).

Wdrażanie dzielnic innowacji w oparciu o scharakteryzowany powyżej model wymaga zatem przemian na wszystkich poziomach ram oraz ich wzajemnej integracji. Uniwersytet zaś, jako instytucja zakotwicząca, z nadrzędną w tym procesie rolą, podlega przemianom wewnętrznym, jak i transformuje swoje otoczenie.

Uniwersytety i inne placówki badawcze zlokalizowane w dzielnicach innowacji, pełniąc funkcję instytucji zakotwiczących, stają się aktywnymi partnerami w realizacji polityki miejskiej. Potencjał naukowo-badawczy, jakim dysponują, przyciąga biznes – zarówno początkujące start-upy, jak i firmy zaawansowane technologicznie – które w bliższym sąsiedztwie dostrzegają szanse rozwoju. Taka lokalizacja daje możliwości częstszego kontaktu fizycznego, organizacji spotkań, konferencji, co sprzyja wymianie myśli, doświadczeń czy też lepszemu rozumieniu swoich potrzeb. Dodatkowo umożliwia także budowanie partnerstw, realizację wspólnych projektów, transferowanie wyników badań naukowych. Obecność uczelni to również dostęp do wysokiej jakości wiedzy eksperckiej, usług badawczych czy wykwalifikowanych absolwentów. W kontekście społeczności lokalnej uczelnie mogą pełnić funkcje aktywizujące – oferując programy edukacyjne i szkolenia, czy inicjując projekty społeczne. Obecność uczelni jako instytucji zakotwiczących stanowi dla dzielnic innowacji gwarancję stabilności – zarówno w wymiarze infrastrukturalnym, ale i w zakresie procesów badawczych, które w znacznej części finansowane są ze środków publicznych. Uczelnie przyczyniają się ponadto do budowania prestiżu dzielnicy i zwiększają zaufanie ewentualnych partnerów biznesowych. Analizując ich funkcje, należy także podkreślić znaczenie przedstawicieli nauk społecznych i humanistycznych w kształtowaniu kultury innowacyjności, tak kluczowej dla tych ekosystemów.

Potencjał uczelni w kontekście współpracy obejmuje zarówno dyspozycję do budowy wielosektorowych partnerstw, lecz także uczestnictwo w procesach jako odpowiedzialnego i godnego pośrednika dla miejskich decydentów. Rozwój koncepcji smart city oraz cyfrowych usług publicznych wymaga właśnie takiej wizji współpracy. Dodatkową rolą

uczelni, gwarantującej obiektywizm i bezstronność, jest wspieranie miast w projektowaniu innowacji publicznych z uwzględnieniem ich etycznego aspektu (Goddard i in., 2015).

Uczelnie również czerpią liczne korzyści z funkcjonowania w przedsiębiorczym, miejskim środowisku. Nie tylko bowiem zwiększa to ich szanse na szybszą i bezpośrednią komercjalizację wyników prac badawczo-rozwojowych, ale sprzyja także podejmowaniu przez naukowców odważniejszych działań w zakresie komercjalizacji pośredniej, czyli np. tworzenia spółek spin-off lub spin-out. Ponadto osadzenie uczelni w środku dziejących się procesów gospodarczych i społecznych daje możliwość szybszego eksperymentowania i testowania nowatorskich rozwiązań, dostosowanych do aktualnych potrzeb. Towarzyszą temu jednak także wyzwania, szczególnie te związane z transformacją uniwersytetów w kierunku przedsiębiorczości, przy zachowaniu misji odpowiedzialności społecznej i dbałości o doskonałość naukową.

Innovation District Copenhagen

Przykładem rozwoju koncepcji dzielnicy innowacji jest Kopenhaga, wybrana przede wszystkim z uwagi na model oparty o *anchor institutions*, ale też wyraźną politykę wspierającą budowę ekosystemu innowacji w ramach szerokiej współpracy. Idea powstania dzielnicy innowacji w Kopenhadze wiąże się z rokiem 2011, kiedy to zawarto strategiczne partnerstwo instytucji naukowych z władzami miasta przy współpracy z firmami, ukierunkowane na rozwój ekosystemu innowacji. Co prawda koncepcja *Copenhagen Science City*, z której wywodzi się obecna dzielnica innowacji, była rozwijana już wcześniej, to dopiero formalne partnerstwo stało się impulsem do dalszych działań. W efekcie rozpoczęto budowę obiektów, połączeń transportowych oraz podjęto kroki na rzecz zwiększenia dostępu do nowoczesnej infrastruktury badawczej. Lokalizacja w centrum miasta oraz atrakcyjność tej przestrzeni okazały się przy tym dodatkowym atutem, zwłaszcza dla firm znajdujących się we wczesnej fazie rozwoju, także z uwagi na dogodne warunki dostępu do przestrzeni biurowej (*Copenhagen...*, 2018). W 2024 roku prężnie rozwijający się obszar ewoluował w *Innovation District Copenhagen*. Nie była to jednak tylko zmiana nazwy, ale efekt długofalowej polityki, w efekcie której wyklarowała się nowa koncepcja zarządzania i rozwoju, angażująca wiele podmiotów – naukę, biznes, władze lokalne oraz tym razem tak-

że rządowe, których zaangażowanie miało zasadnicze znaczenie. Organizacja *Innovation District Copenhagen* składa się z sekretariatu oraz rady rozwoju (*Development Council*), w ramach której przedstawiciele Miasta Kopenhaga, Regionu Stołecznego Danii oraz Duńskiej Agencji Budynków i Nieruchomości, ściśle współpracują z instytucjami naukowymi – Uniwersytetem Kopenhaskim i Szpitalem Uniwersyteckim – *Regshospitalet* oraz z uczelnią zawodową – University College Copenhagen, a także z przedstawicielami przemysłu (*Novo Nordisk*), społecznościami start-upów – *COBIS Copenhagen Bio Science Park* i *Symbion*. Dzielnica innowacji to struktura wielopoziomowa, z przypisanymi rolami, kompetencjami i ośrodkami decyzyjnymi. Koncentracja w obrębie dzielnicy kluczowych instytucji – uniwersytetu, szpitala oraz firm, sprzyja synergii zaawansowanych badań w naukach medycznych, naukach o zdrowiu i naukach przyrodniczych. Ułatwia transfer wyników badań z uczelni do praktyki medycznej. University College Copenhagen z kolei dysponuje potencjałem w zakresie szkoleń i praktyk. Podmioty z biznesu wspierają procesy komercjalizacyjne, inwestując zarówno w badania, jak i infrastrukturę. Obecnych tam partnerów wyróżnia doświadczenie współpracy. W dzielnicy funkcjonuje bowiem ponad 500 firm (głównie startup-ów i małych firm), korzystających z możliwości łatwego dostępu do nowoczesnej infrastruktury badawczej, zaawansowanych laboratoriów i wiedzy naukowców. Dużą uwagę przywiązuje się również do rozwoju start-upów oraz programów inkubacji i akceleracji. *Innovation District Copenhagen* została zaprojektowana jako przestrzeń przyjazna do życia, dlatego jej architektura uwzględnia potrzeby społeczne, między innymi w zakresie dostępności. Przykładem takiego podejścia jest dążenie do zwiększenia widoczności działań edukacyjnych czy badawczych, czemu służą na przykład przeszklone partery budynków. Przestrzeń dzielnicy ma charakter włączający i sprzyja różnorodnym aktywnościom: tworzeniu wydarzeń, wymianie informacji, eksperymentowaniu, testowaniu nowych rozwiązań, kreowaniu lokalnych powiązań i sieci współpracy, zachęca do pracy, nauki, ale też spędzania czasu w atrakcyjnej, zielonej przestrzeni miejskiej (*Innovation*). Instytucje zakotwiczone podejmują szereg działań na rzecz wewnętrznych transformacji, obejmujących zarówno zmiany modeli współpracy, jak i na przykład kierunków badań. Inicjują działania na rzecz nawiązywania bezpośredniego dialogu między aktorami o różnych profilach sektorowych. Przykładem jest aktywność uniwersytetu w zakresie warsztatów i szkoleń na rzecz likwidacji barier komunikacyjnych między naukowcami a otoczeniem społeczno-gospo-

darczym, mająca także ułatwiać procesy konstruowania wspólnych ram znaczeń dla działalności innowacyjnej. Ponadto realizowane są programy mentoringowe.

Rzeczony rozwój koncepcji *Innovation District Copenhagen* zyskał w ostatnim czasie znaczące wsparcie polityczne. Od 2024 r. podjęto szereg działań na rzecz transformacji dzielnicy, w efekcie czego rząd Dani, miasto Kopenhaga, Uniwersytet Kopenhaski zawarły porozumienie na rzecz dalszego rozwoju dzielnicy, w szczególności w obszarze nauk przyrodniczych, biotechnologii oraz technologii kwantowych, w oparciu o łączenie badań i działalności biznesowej. Decyzjom politycznym towarzyszą także plany zagospodarowania przestrzennego dzielnicy oraz nowych inwestycji (*Political...*, 2025).

Jest to także element realizacji polityki państwa, ukierunkowanej obecnie na długoterminowe, strategiczne inwestycje w badania naukowe i innowacje, na które w latach 2026–2029 ma zostać przeznaczonych ponad 19 mld DKK. Środki te w największym wymiarze zasilą badania nad technologiami krytycznymi i obronnymi, a także zieloną transformacją, zdrowiem i naukami przyrodniczymi. Zwiększy się fundusz na badania podstawowe wysokiego ryzyka oraz na innowacje i przedsiębiorczość opartą na wiedzy, co ma szansę bezpośredniego przełożenia na rozwój kopenhaskiej dzielnicy innowacji i jej otoczenia (Peterson, 2025).

Decydenci polityczni postrzegają rozwój dzielnic jako szansę na rozwój gospodarczy i podniesienie poziomu innowacyjności. Spotyka się to z pozytywną odpowiedzią ze strony ośrodków naukowych, otwierających się na coraz szersze formy współpracy, w tym pełnienie nowych ról. *Innovation District Copenhagen* stale ewoluuje i nie jest jeszcze projektem zakończonym. Strategiczne podejście do jego rozwoju w kraju, który – choć mierzy się z licznymi wyzwaniami – od lat zajmuje czołowe miejsca w europejskich rankingach innowacyjności, stanowi interesujący model tworzenia dzielnicy innowacji oraz potencjalny kierunek programowania działań prorozwojowych zarówno w wymiarze lokalnym, jak i ogólnokrajowym.

Wyzwania dla dzielnic innowacji

Wśród badaczy i praktyków zajmujących się dziennicami innowacji pojawia się wiele pytań dotyczących szans na pełną realizację tej koncepcji. Jak wskazują wyniki badań Bruce'a Katza i Julie Wagner (2014, s. 14–20), rozstrzygające dla rozwoju tych obszarów mogą okazać się takie

kwestie jak odpowiedzialne przywództwo liderów najważniejszych instytucji, firm i sektorów, na których spoczywają funkcje zarządcze w dzielnicach. To właśnie oni, poprzez swoją postawę i działania, legitymizują sieci rzeczywistej współpracy. Kolejną ważną kwestią jest wyznaczenie wizji wzrostu, uwzględniającej rozwój dzielnic w różnych perspektywach czasowych oraz w wymiarach ekonomicznym, fizycznym i społecznym. Powinna ona opierać się na wykorzystaniu lokalnych atutów i unikalnych zasobów, a także koncentrować się wokół talentów. Z tego względu tak ważne jest pozyskanie i utrzymanie wysoko wykwalifikowanych specjalistów, co wymaga stworzenia im odpowiedniego środowiska życia – miejsca atrakcyjnego zarówno do pracy zawodowej, ale też do zamieszkania oraz prowadzenia życia rodzinnego i budowy relacji społecznych. Wskazuje się również na potrzebę inwestycji w nowoczesną infrastrukturę, zwiększania dostępu do kapitału oraz promowania wzrostu o charakterze inkluzywnym.

Nie bez znaczenia dla oceny powodzenia koncepcji dzielnic innowacji jest także moment, w którym podejmowane są decyzje o ich powstaniu oraz ogólna sytuacja gospodarcza. Jeśli dzieje się to podczas kryzysu, istnieje ryzyko, że dzielnice traktowane będą jako rozwiązania tymczasowe, mające przede wszystkim przyciągnąć lokalne inwestycje. W ramach swoich badań, Carla M. Kayanan (2021) wyróżniła szereg innych zagrożeń, towarzyszących rozwojowi dzielnic innowacji. Zwróciła uwagę na rosnące wraz z rozwojem dzielnic wartości gruntów, a w konsekwencji na wyzwania, przed którymi stają mniejsze firmy, ale też inne podmioty, niebędące w stanie utrzymać swej obecności w tej przestrzeni. Kayanan zauważa też, że architektura dzielnic innowacji sprzyja rozmywaniu granic między pracą a życiem prywatnym, co prowadzi do zjawiska „ekonomizacji ludzkiego życia”. Julie Wagner (2019) zauważa natomiast, że idee, które przyświecają liderom dzielnic innowacji, nawet przy ich ogromnym zaangażowaniu i dostępie do zasobów, często napotykają na trudności w znalezieniu równowagi między rozwojem innowacyjnej gospodarki, wzmacnianiem sieci społecznych i zawodowych a tworzeniem zrównoważonego środowiska życia. Ważne w tym kontekście jest więc planowanie dzielnic innowacji z perspektywy długoterminowej tak, aby na każdym etapie rozwoju uwzględniać ich włączający charakter, możliwą konieczność wsparcia małych firm, dbałość o dobrostan mieszkańców i promocję work-life balance. Konieczne jest także stałe monitorowanie kierunków rozwoju dzielnic i szybkie reagowanie na zmiany, chociażby w zakresie dywersyfikacji branż.

Skala wyzwań, w tym także tych o charakterze organizacyjnym, wymaga – jak już wspomniano – skutecznego zarządzania. Ustalenie wspólnej wizji, zasad współpracy oraz alokacji zasobów stanowi pierwszy krok do budowy trwałego partnerstwa, które wraz z rozwojem dzielnicy powinno podlegać większej formalizacji. Dla sukcesu przedsięwzięcia istotne jest też ustanowienie samowystarczalnych struktur finansowania, świadomość wzajemnych korzyści, zaufanie oraz zaangażowanie społeczności lokalnej (Collinge, Adnams, 2025). Włączanie tej ostatniej w środowisko zdominowane przez naukowców i biznes nie jest jednak zadaniem łatwym. Analiza relacji sieciowych i współpracy w Innovation District Copenhagen, prowadzona w oparciu o model Triple Helix (Zob. Carayannis, Campbell, 2009), obejmujący ośrodki naukowe, przedsiębiorstwa i rząd/samorząd lokalny, potwierdza, że jakość ich wzajemnych relacji określa procesy związane z tworzeniem wiedzy i innowacji. Istotną rolę odgrywają tu także korzyści finansowe. Uwzględnienie dodatkowej helisy w modelu Quadruple Helix (Carayannis, Campbell, 2009, zob. także: 2021) integrującej kulturę, media, a przede wszystkim społeczeństwo – postrzegane jako równorzędny twórca i uczestnik procesów innowacyjnych, którego zaangażowanie może generować pożądane innowacje poprzez reorientację badań i rozwoju w kierunku preferencji publicznych (Schütz i in., 2019, s. 131) – ujawnia w tym zakresie jeszcze pewne deficyty. W warunkach polskich jest to natomiast zjawisko dość powszechne, a przez to tym bardziej warte uwagi, zwłaszcza że w ostatnich latach obserwuje się tendencję do tworzenia parków technologicznych, często lokowanych na obrzeżach miast i ukierunkowanych przede wszystkim na funkcje gospodarcze. Ograniczona współpraca z otoczeniem społecznym to bez wątpienia jedna z ich słabszych stron. Podobny problem dotyczy tworzenia kampusów akademickich, które – choć zyskują na infrastrukturze, tworząc np. nowoczesne centra innowacji – to najczęściej funkcjonują jako przestrzenie odizolowane od tętniących życiem miast. Nie oznacza to jednak, że nie dysponują one potencjałem do stworzenia ekosystemów innowacji.

Przyjęcie przez uniwersytety roli instytucji zakotwiczonych będzie natomiast wymagało od nich transformacji na wielu płaszczyznach. Kluczowe staje się dookreślenie obszarów badań, które pozwolą wyróżnić się uczelniom i zbudować ich potencjał do budowy szerszych partnerstw współpracy, a docelowo stworzyć także środowisko przedsiębiorcze wśród naukowców. Ponadto konieczne są zmiany o charakterze systemowym, obejmujące między innymi większą elastyczność organizacyjną,

zdolność do adaptacji oraz gotowość do podejmowania ryzyka. W tym procesie istotną rolę odgrywa polityka państwa, która – poprzez odpowiednie instrumenty finansowe, regulacyjne i programowe – może skutecznie stymulować transformację uczelni oraz wzmacniać ich funkcje w strukturze miejskich ekosystemów innowacji.

Równie ważna jest skoordynowana działalność edukacyjna i socjalizacyjna, ponieważ wiele z tych wyzwań wynika z głęboko zakorzenionych w naszej kulturze sprzeczności. Dobrym przykładem jest tu dominujący model edukacji w Polsce, który być może nawołuje do kreatywności i innowacyjności, jednak w swym organizacyjnym i wychowawczym wymiarze często piętnuje porażkę i niepowodzenia tak bardzo w innowacyjność wpisane (Laska, 2024, s. 257).

Podsumowanie

Mając na uwadze, że to wewnętrzna dynamika determinuje kierunek rozwoju miast, rolą zarządzających jest przynajmniej jej utrzymywanie, a najlepiej – wzmacnianie. Dzielnice innowacji mogą w tym aspekcie pełnić funkcję narzędzia stymulującego, które – wykorzystując potencjał instytucji naukowych, start-upów, przemysłu oraz administracji publicznej – nie tylko napędza wzrost gospodarczy i zwiększa konkurencyjność miast, lecz czyni je także bardziej odpornymi na przyszłe wyzwania. Dla uniwersytetów, które w dzielnicach innowacji mogą pełnić funkcję instytucji zakotwiczących, to zarówno szansa, ale też wyzwanie, wiążące się z odpowiedzialnością za generowanie i zarządzanie innowacjami. Na obecnym etapie rozwoju dzielnic innowacji w Polsce bariery napotymane przez uczelnie wynikają nie tylko z uwarunkowań zewnętrznych, związanych z niskimi nakładami na badania i rozwój oraz przeważającym rozproszeniem instytucji. Są one także pochodną utrwalonej kultury organizacyjnej oraz napięć między tradycyjnie rozumianą rolą uniwersytetów a wymogami współpracy z sektorem biznesu. Przykład Kopenhagi pokazuje jednak, że kluczowe znaczenie w tym procesie ma wsparcie instytucjonalne. Początkowo było ono realizowane przy silnym zaangażowaniu uczelni i władz miejskich, a z czasem partnerstwo ewoluowało na wyższy poziom.

Analiza *Innovation District Copenhagen* ilustruje, że dla Polski nie jest to model prosty do implementacji, chociażby z uwagi na odmienne uwarunkowania instytucjonalne, finansowe i kulturowe. Dania wykazuje

znaczące zaangażowanie w badania i rozwój, z wydatkami na poziomie 2,89% PKB (*Denmark*), podczas gdy w Polsce stanowią one połowę wydatków duńskich – 1,41% PKB (*Działalność*). Danię wyróżnia również wysoka kultura współpracy oraz zaufanie społeczne, których to pochodną jest także zauważalna synchronizacja polityk na wielu szczeblach – co w przypadku Polski nadal pozostaje problematyczne.

Przykład *Innovation District Copenhagen* pokazuje jednak, w jaki sposób inicjatywa oparta na współpracy na poziomie lokalnym, zakładająca perspektywę długoterminową, może przekształcić się w szerzej zakrojony projekt, oparty na wsparciu politycznym rządu. Już na tym etapie jej rozwoju umożliwiała ona także wstępne badanie przesłanek jej powodzenia.

Dla realizowanej w Polsce polityki naukowej, odwołującej się do wizji uczelni bardziej przedsiębiorczych, społecznie zaangażowanych i aktywnie transferujących wiedzę oraz innowacje do otoczenia, koncepcja dzielnic innowacji jawi się jako szczególnie istotna. Oparta na modelu jednostek naukowych jako instytucji zakotwiczących, ma potencjał stać się zintegrowanym narzędziem wdrażania tej polityki. Dobrym kierunkiem jest identyfikacja unikalnych zasobów i budowa wokół nich ekosystemu innowacji.

Potencjalny rozwój koncepcji dzielnic innowacji w warunkach polskich wymagałby jednak przewyżczenia wielu, przywoływanych wcześniej wyzwań, a przede wszystkim – osiągnięcia porozumienia politycznego na poziomie rządowym i samorządowym. Powinno być ono wspierane autentycznym dialogiem, umożliwiającym także tworzenie spójnej narracji, która łączy innowacyjność z dobrobytem społecznym.

Interesy konkurencyjne:

Autor oświadczył, że nie istnieje konflikt interesów.

Competing interests:

The author has declared that no competing interests exists.

Wkład autorów

Konceptualizacja: Alina Kaszkur

Analiza formalna: Alina Kaszkur

Metodologia: Alina Kaszkur

Opracowanie artykułu – projekt, przegląd i redakcja: Alina Kaszkur

Authors contributions

Conceptualization: Alina Kaszkur

Formal analysis: Alina Kaszkur

Methodology: Alina Kaszkur

Writing – original draft, review and editing: Alina Kaszkur

Bibliografia

- Adu-McVie R., Yigitcanlar T., Xia B., Erol I. (2022), *Innovation district typology classification via performance framework: Insights from Sydney, Melbourne, and Brisbane*, „Buildings”, vol. 12, nr 9, <https://www.mdpi.com/2075-5309/12/9/1398>, 26.06.2025.
- Asgari A., Khorsandi Taskoh A., Ghiasi Nodooshan S. (2023), *A framework to create a university-based innovation district under anchor approach*, „Journal of Higher Education Policy and Leadership Studies”, vol. 4, nr 3, <https://johepal.com/article-1-441-en.pdf>, 28.06.2025.
- Carayannis E. G., Campbell D. F. J. (2009), *‘Mode 3’ and ‘Quadruple Helix’: Toward a 21st century fractal innovation ecosystem*, „International Journal of Technology Management”, vol. 46, nr 3/4, <https://www.inderscienceonline.com/doi/abs/10.1504/IJTM.2009.023374>, 28.09.2025.
- Carayannis E. G., Campbell D. F. J. (2021), *Democracy of Climate and Climate for Democracy: the Evolution of Quadruple and Quintuple Helix Innovation Systems*, „Journal of the Knowledge Economy”, vol. 12, nr 4, <https://d-nb.info/1250315115/34>, 28.09.2025.
- Collinge A., Adnams K., *Innovation districts: What makes them tick, from Detroit to Diriyah*, World Economic Forum, <https://www.weforum.org/stories/2025/04/innovation-districts-detroit-diriyah-governance-wef/>, 30.06.2025.
- Copenhagen Science City, Sharing knowledge, Towards a world class innovation district* (2018), [Strategy document] <https://innovationdistrictcopenhagen.dk/wp-content/uploads/2018/08/Strategy-Copenhagen-Science-City-Print-A3.pdf>, 30.09.2025.
- Denmark ranking in the Global Innovation Index 2024*, Global Innovation Index 2024, <https://www.wipo.int/edocs/gii-ranking/2024/dk.pdf>, 12.11.2025.
- Drucker J., Kayanan C. M. (2023), *Innovation districts: Assessing their potential as a strategy for urban economic development*, „Urban Affairs Review”, vol. 60, nr 3, <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/10780874231173618>, 30.10.2025.
- Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2024 r.*, Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-in->

- formacyjne/nauka-i-technika/dzialalnosc-badawcza-i-rozwojowa-w-polsce-w-2024-r,8,14.html, 2.11.2025.
- Goddard J., Tewdwr-Jones M., Ince M. (2015), *City Futures and the Civic University, Report*, Newcastle University, <https://research.ncl.ac.uk/media/sites/researchwebsites/civicuniversity/City%20Futures%20and%20the%20Civic%20University.pdf>, 30.06.2025.
- Innovation District Copenhagen*, <https://innovationdistrictcopenhagen.dk/>, 30.10.2025.
- Katz B., Vey J. S., Wagner J. (2015), *One year after: Observations on the rise of innovation districts*, Brookings Institution, <https://www.brookings.edu/articles/one-year-after-observations-on-the-rise-of-innovation-districts/>, 26.08.2025.
- Katz B., Wagner J. (2014), *The rise of innovation districts: A new geography of innovation in America*, Brookings Institution, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/InnovationDistricts1.pdf>, 30.05.2025.
- Kayanan C. M. (2021), *A critique of innovation districts: Entrepreneurial living and the burden of shouldering urban development*, „Environment and Planning A: Economy and Space”, vol. 54, nr 1, <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0308518X211049445>, 30.06.2025.
- Kneale D., Vigurs C., Xu J., Marshall Kissoon K., Mendizabal-Espinosa R., Bangpan M. (2024), *Innovation Districts: A rapid systematic review and synthesis of innovation district studies*, Evidence for Policy & Practice Information Centre (EPPI Centre), Social Research Institute, University College London, <https://eppi.ioe.ac.uk/CMS/Portals/0/Innovation%20districts%20report%20LO-221024.pdf>, 26.06.2025.
- Laska A. (2024), *Protopia jako narracja i praktyka innowacyjności miejskiej w czasach kryzysów*, „Polityka i Społeczeństwo”, nr 1(22), <https://journals.ur.edu.pl/polispol/article/view/8364/7761>, 26.07.2025.
- Peterson L. B. (2025), *The Government's New Proposal Allocates DKK 19 billion to Research Over Four Years – AU Rector Calls the Plan Wise and Well-Considered*, OMNIBUS, <https://omnibus.au.dk/en/archive/show/artikel/regeringen-vil-i-nyt-udspil-give-19-milliarder-kroner-til-forskning-over-fireaarig-periode-au-rektor-kalder-udspillet-klogt-og-gennemtaenkt>, 20.11.2025.
- Political agreement paves the way for a new Danish epicenter for innovation with international ambitions* (2025), American Association for the Advancement of Science, <https://sciencesources.eurekalert.org/news-releases/1097426>, 30.10.2025.
- Schütz F., Heidingsfelder M. L., Schraudner M. (2019), *Co-shaping the future in Quadruple Helix innovation systems: Uncovering public preferences toward participatory research and innovation*, „She Ji: The Journal of Design, Economics, and Innovation”, vol. 5, nr 2, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405872618301394>, 26.09.2025.
- Wagner J. (2019), *Innovation districts and their dilemmas with place*, Brookings Institution, <https://www.brookings.edu/articles/innovation-districts-and-their-dilemmas-with-place/>, 30.06.2025.

Innovation Districts Within Urban Policy Ecosystems: the Role of Universities as Anchor Institutions

Summary

The article addresses innovation districts as an instrument of urban policy, with particular emphasis on the role of universities as anchor institutions. Innovation districts are urban areas that foster collaboration between science, business, and administration in creating innovation. Universities have the potential to serve as moderators of this collaboration and architects of an environment that supports entrepreneurship and knowledge exchange. The author refers to the Triple Helix and Quadruple Helix models as theoretical frameworks describing multidimensional linkages in innovation ecosystems. The example of Copenhagen Innovation District illustrates how formal partnerships between scientific institutions, city authorities, and business support processes of joint value creation and ecosystem development. Among the key conditions for the success of innovation districts, the author identifies the engagement of all stakeholders, long-term planning, and institutional support. In the Polish context, the implementation of this model encounters systemic, financial, and cultural barriers, yet it represents a significant opportunity for the transformation of universities into more socially engaged, responsible, and entrepreneurial institutions.

Key words: innovation districts, anchor institutions, universities, multi-sector collaboration, urban policy

